

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΠΟΡΙΣΜΑ

(ΝΟΜΟΣ 3094/2003 “Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις”, Άρθρο 4, Παράγραφος 6)

Θέμα:

ΝΟΜΙΜΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Συνήγορος του Πολίτη:

Γιώργος Καμίνης

Ειδ. Επιστήμονας:

Μιχάλης Τσαπόγας

ΙΟΥΝΙΟΣ 2003

Αθήνα, 30 Ιουνίου 2003

Αρ. πρωτ.: **16024.02.2.4**
20580.02.2.4

ΠΟΡΙΣΜΑ

Έχοντας ολοκληρώσει τη διερεύνηση δώδεκα αναφορών (υπ' αρ. πρωτ. 12537, 13597, 15917, 16024, 20580, 20949, 20951, 20958, 21235, 21905, 22872/2002 & 6419/2003) σχετικών με τις νόμιμες προϋποθέσεις προσαγωγών και αστυνομικών ερευνών, ο Συνήγορος του Πολίτη συνοψίζει τα συμπεράσματά του στο παρόν πόρισμα, απευθυνόμενο στον αρμόδιο Υπουργό Δημόσιας Τάξης σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 6 ν. 3094/2003.

A. Το περιεχόμενο των αναφορών

Οι αναφορές στον Συνήγορο του Πολίτη για περιπτώσεις προσαγωγών και αστυνομικών ερευνών αυξήθηκαν ιδιαίτερα από το καλοκαίρι του 2002. Στις περισσότερες εξ αυτών καταγγέλλεται η σύλληψη, σε δημόσιο χώρο, και βίαιη προσαγωγή (στο αστυνομικό τμήμα) πολιτών, παρά το ότι εκείνοι είχαν επιδείξει δελτίο αστυνομικής ταυτότητας, και πάντως χωρίς να τους έχει προσαφθεί, κατά τη στιγμή της σύλληψης ή εκ των υστέρων, μομφή ή συγκεκριμένη υπόνοια τέλεσης αξιόποινων πράξεων. Σε μία περίπτωση, ο ελεγχθείς επέδειξε (αντί δελτίου αστυνομικής ταυτότητας) δίπλωμα οδήγησης, το οποίο, όμως, δεν έγινε δεκτό ως επαρκής απόδειξη ταυτότητας.

Σε κάποιες περιπτώσεις, εστιαζόμενες σε συγκεκριμένους δημόσιους χώρους των Αθηνών (άλσος Ζαπτείου, Πεδίον Άρεως), φέρεται ότι οι προσαγωγές συνοδεύθηκαν από σκαιή συμπεριφορά των αστυνομικών και από δυσμενή σχόλια για τις γενετήσιες επιλογές των προσαχθέντων, τις οποίες οι αστυνομικοί αυτοδυνάμως συνήγαγαν. Σε άλλες περιπτώσεις οι προσαγόμενοι πιθανολογούν επιλεκτικά κριτήρια (σε βάρος πολιτών που αμφισβήτησαν, αυτόκλητοι, τη νομιμότητα της σύλληψης άλλων). Ενίοτε οι προσαγωγές ήσαν αθρόες και αποτελούσαν μέρος ευρύτερων αστυνομικών επιχειρήσεων σε δημόσιους χώρους «υψηλής εγκληματικότητας» (περιοχή Πολυτεχνείου, Πλατεία Εξαρχείων), φέρεται δε ότι συνοδεύθηκαν από απειλές ξυλοδαρμού και από απαξιωτικά σχόλια για την εξωτερική εμφάνιση, την οικογενειακή κατάσταση, τις πολιτικές πεποιθήσεις και την επαγγελματική απασχόληση των προσαχθέντων.

Στις περισσότερες των περιπτώσεων, η προσαγωγή συνοδεύθηκε από δέσμευση (με χειροπέδες) και η παραμονή των προσαχθέντων στο αστυνομικό τμήμα διήρκεσε μέχρι τρεις ώρες, συνοδεύθηκε δε από φωτογράφιση και δακτυλοσκόπησή τους. Σε μία περίπτωση, ο αξιωματικός υπηρεσίας φέρεται να

πληροφόρησε τον προσαχθέντα ότι, ανεξάρτητα από τυχόν αρνητικό αποτέλεσμα του ελέγχου, τα στοιχεία του θα διατηρηθούν στο διηνεκές.

Σε άλλες αναφορές, καταγγέλλεται η διενέργεια σωματικής έρευνας (ενίοτε, μάλιστα, σε υπαίθριο δημόσιο χώρο υπό κοινή θέα) ή εξαντλητικής έρευνας σε μεταφορικά μέσα και μεταφερόμενες αποσκευές χωρίς αιτιώδη συνάφεια με υπόνοιες τέλεσης αξιοποιώνων πράξεων, ενίοτε μάλιστα με πιθανολογούμενη επιλεκτική πρακτική (σε βάρος αλλοδαπών, πολιτών με εξωτερικά χαρακτηριστικά «αλλογενούς» ή πολιτών οι οποίοι είχαν προηγουμένως διαμαρτυρηθεί για το γεγονός ότι εξαναγκάστηκαν να σταθμεύσουν), κατά κανόνα δε σε συνδυασμό με απαξιωτική συμπεριφορά ή και υπό την απειλή όπλου. Σε μία περίπτωση, μάλιστα, φέρεται ότι οι αστυνομικοί εξανάγκασαν τον (ηλικιωμένο και ασθενή) οδηγό του ερευνωμένου οχήματος να ξαπλώσει πρηνηδόν στο οδόστρωμα.

B. Τα πορίσματα των αστυνομικών ερευνών

Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στις οικείες Αστυνομικές Διευθύνσεις, εισηγούμενος διερεύνηση των καταγγελιών. Οι Αστυνομικές Διευθύνσεις διενήργησαν, σε όλες ανεξαιρέτως τις περιπτώσεις, «άτυπη έρευνα» (άρθρο 22 παρ. 3 π.δ. 22/96), κατέληξαν δε στο συμπέρασμα, ότι δεν διαπιστώθηκε καμμία πειθαρχικώς ελέγξιμη συμπεριφορά αστυνομικού.

Αν τα απαλλακτικά αυτά πορίσματα στηρίζονταν σε άρνηση ή διάψευση των καταγγελλομένων περιστατικών, ο Συνήγορος του Πολίτη πολύ δύσκολα θα συνέχιζε την παρέμβασή του, δεδομένου ότι δεν έχει τη δυνατότητα ν' ανατέμνει διαφωνίες μεταξύ πολιτών και δημοσίων υπηρεσιών ως προς την αλήθεια πραγματικών περιστατικών, το περιεχόμενο προφορικών συζητήσεων ή τα παραγωγικά αίτια της συμπεριφοράς προσώπων. Ωστόσο, αντιθέτως, τα απαλλακτικά αυτά πορίσματα στηρίζονταν, κατά κανόνα, στην πλήρη, ή έστω μερική, αποδοχή των καταγγελλομένων περιστατικών ως αληθών, πλην εκείνων που αφορούν τη συμπεριφορά των αστυνομικών. Από την ανάγνωση όλων αυτών των πορισμάτων προκύπτουν παγιωμένες απόψεις των υπηρεσιών της ΕΛΑΣ, ως προς την ερμηνεία συγκεκριμένων διατάξεων. Οι απόψεις αυτές καθιστούν εκ προοιμίου μάταιη την επιμονή σε κίνηση πειθαρχικής διαδικασίας σε βάρος αστυνομικών, των οποίων οι επίδικες ενέργειες καλύπτονται από διαταγές ή απόψεις της υπηρεσίας τους.

Ειδικότερα, ως προς τη νομιμότητα της σύλληψης και προσαγωγής προσώπων που επιδεικνύουν δελτίο αστυνομικής ταυτότητας, οι Αστυνομικές Διευθύνσεις (λ.χ. αρ. πρωτ. 6004/15/766-ε'/17.10.2002, 6004/15/771-στ'/20.2.2003 & 6004/15/792-ε'/19.4.2003 Διεύθυνσης Αθηνών, 6004/15/59-στ'/8.1.2003 Διεύθυνσης Νοτιοανατολικής Αττικής) επικαλούνται τον υψηλό βαθμό εγκληματικότητας που παρατηρείται στον εκάστοτε κρίσιμο χώρο («*περιοχή η οποία ως γνωστόν παρουσιάζει αυξημένα προβλήματα ... διακίνηση ναρκωτικών - κλοπές - ληστείες κ.λ.π.*») ή χρόνο. Κατά την άποψη της ΕΛΑΣ, η εγκληματικότητα αυτή νομιμοποιεί τη συνήθη πρακτική της σύλληψης και μεταγωγής προσώπων προς εξακρίβωση της (ανεπισημώς λεγομένης) «*δικαστικής ταυτότητας*», δηλαδή του αν τυχόν φυγοδικούν. Άλλωστε, κατά την

άποψη της ΕΛΑΣ, ο εγκληματολογικός κρίσιμος χώρος και χρόνος χαρακτηρίζει και τους εκεί συχνάζοντες πολίτες (αρ. πρωτ. 6004/2/119-γ'/28.3.2003 Διεύθυνσης Ασφάλειας Αττικής: *«η περιοχή Εξαρχείων συγκεντρώνει ιδίως τις βραδινές και νυκτερινές ώρες άτομα τα οποία ρέπουν στη διάπραξη διάφορων αδικημάτων»*). Ενίοτε, μάλιστα, επιρρίπτονται ευθύνες στους ίδιους τους προσαγομένους, οι οποίοι είτε απλώς *«περιφέροντο ύποπτα»*, είτε, κληθέντες να αιτιολογήσουν την παρουσία τους, *«δεν ήταν σε θέση να δώσουν πειστικές απαντήσεις»* και *«δεν μπορούσαν να δικαιολογήσουν την εκεί παρουσία τους»*. Σε μία περίπτωση (αρ. πρωτ. 6004/15/771-στ'/20.2.2003 Διεύθυνσης Αστυνομίας Αθηνών), ο ελεγχθείς επέδειξε μεν στρατιωτική ταυτότητα, πλην όμως συνελήφθη διότι δεν μπόρεσε ν' αποδείξει *«αν βρίσκεται σε νόμιμη έξοδο από τη μονάδα του»*, ως εάν ο έλεγχος του στοιχείου αυτού εμπίπτει στις αρμοδιότητες της ΕΛΑΣ. Σε μιά άλλη περίπτωση (αρ. πρωτ. 6004/15/59-στ'/8.1.2003 Διεύθυνσης Αστυνομίας Νοτιοανατολικής Αττικής), οι προσαγόμενοι απάντησαν στους αστυνομικούς ότι σκόπευαν να πάνε για μάνιο, *«πράγμα το οποίο ερχόταν σε αντίθεση με την αμφίεσή τους: φορούσαν τζιν παντελόνια και μπλούζες»*, ως εάν η συγκεκριμένη αμφίεση καθιστούσε αναξιόπιστο τον εν λόγω ισχυρισμό τους. Εν πάση περιπτώσει, *«η επίδειξη του Δελτίου Αστυνομικής Ταυτότητας δεν ήταν στοιχείο ικανό ώστε να αποκλείσει εκ προοιμίου το γεγονός ότι κάποιος δεν edιώκετο»* (αρ. πρωτ. 6004/2/119-γ'/28.3.2003 Διεύθυνσης Ασφάλειας Αττικής).

Στους προσαγομένους, επίσης, προσάπτεται ενίοτε ανοίκεια συμπεριφορά, η οποία φέρεται να κατέστησε αναγκαία την προσαγωγή τους (αρ. πρωτ. 6004/15/59-στ'/8.1.2003 Διεύθυνσης Αστυνομίας Νοτιοανατολικής Αττικής: *«καθ' όλη τη διάρκεια του ελέγχου ήταν αρνητικοί, ειρωνικοί και αντιδραστικοί»*). Σε μία περίπτωση (αρ. πρωτ. 9001/5/115-ια'/5.2.2003 Διεύθυνσης Αθηνών), πολίτης προσήχθη μεν επειδή *«παρενέβη και επέπληξε τους Αστυνομικούς γιατί κάνουν έλεγχο δίπλα στο Πολυτεχνείο και προσαγάγουν τα δύο αυτά άτομα»*, πλην όμως το ενδιαφέρον του αυτό κρίθηκε εκ των υστέρων εύλογο και του δόθηκαν οι σχετικές εξηγήσεις, αφού *«έγινε παρέμβαση από τον βουλευτή κ... στο Διοικητή του Αστυνομικού Τμήματος, ο οποίος τότε έμαθε ότι πρόκειται για καθηγητή του Πολυτεχνείου και ανέλαβε προσωπικά την υπόθεση. Κάλεσε αμέσως στο γραφείο του τον κ... και του γνώρισε ότι προληπτικά λαμβάνονται αυτά τα μέτρα για να μην έχουμε επιθέσεις και φθορές στο Πολυτεχνείο από άτομα ξένα προς αυτό»*.

Οι απαντήσεις (λ.χ. αρ. πρωτ. 6004/15/766-ε'/17.10.2002 & 6004/15/771-στ'/20.2.2003 Διεύθυνσης Αστυνομίας Αθηνών) αναδεικνύουν, επίσης, σε αποφασιστικής σημασίας παράμετρο το ότι η παραμονή του εκάστοτε προσαχθέντος στο Τμήμα δεν του προσέδωσε *«την ιδιότητα του συλληφθέντος ή του κρατουμένου»*. Σε μια περίπτωση, μάλιστα, η οικεία Αστυνομική Διεύθυνση (αρ. πρωτ. 9001/5/115-ια'/5.2.2003 Διεύθυνσης Αστυνομίας Αθηνών) ισχυρίζεται ότι η προσέλευση του πολίτη στο τμήμα υπήρξε αυτόβουλη, κάτι το οποίο ρητώς διαφεύγει το ίδιο το Τμήμα (αρ. πρωτ. 9001/5/103-δ'/27.12.2002 Τμήματος Εξαρχείων: *«επίσης προσήχθη και ο κ...»*).

Ενώ συνομολογεί ότι η διάρκεια της διαδικασίας εξακρίβωσης ενίοτε προσεγγίζει το τρίωρο, η ΕΛΑΣ (λ.χ. αρ. πρωτ. 6004/15/792-ε'/19.4.2003 Διεύθυνσης Αστυνομίας Αθηνών, 6004/2/119-γ'/28.3.2003 Διεύθυνσης Ασφάλειας Αττικής) απαντά, κατά τρόπο ταυτολογικό, ότι η παραμονή των προσαχθέντων στο

τμήμα δεν υπερέβαινε «τον απαραίτητο για την ολοκλήρωση της προαναφερόμενης διαδικασίας εξακρίβωσης χρόνου», χωρίς να αιτιολογεί ειδικότερα το στοιχείο του «απαραίτητου».

Σε σχέση με υπόνοιες ικανές να νομιμοποιήσουν τη διενέργεια σωματικής έρευνας ή έρευνας μεταφορικού μέσου, γίνεται, ομοίως, μνεία της εγκληματικότητας (λ.χ. αρ. πρωτ. 3002/10/12-λ'/30.5.2003 Διεύθυνσης Αστυνομίας Μαγνησίας: *«Η περιοχή αυτή έχει κριθεί ότι χρήζει έντονης και συντονισμένης αστυνόμευσης, εξαιτίας των αδικημάτων που συχνά εντοπίζονται – καταλαμβάνονται εκεί: μεταφορά λαθρομεταναστών – ναρκωτικών – όπλων κ.ά.»*). Επί πλέον, η ΕΛΑΣ, προβάλλοντας την αρμοδιότητα των αστυνομικών να σταθμίζουν ελευθέρως τα δεδομένα (από το αμέσως προαναφερθέν έγγραφο: *«ο έλεγχος αυτός μπορεί να γίνει και χωρίς τη συναίνεση του ελεγχόμενου, όταν κριθεί, κατά την ελεύθερη εκτίμηση του Επικεφαλής Αστυνομικού, ότι συντρέχει μία ή και οι δύο ως άνω προϋποθέσεις.... Με βάση την ανωτέρω εκτίμηση, ο Επικεφαλής της ΟΠΚΕ θεώρησε, στα πλαίσια της διακριτικής ευχέρειάς του, εκτελώντας το καθήκον του, πως υπάρχει σοβαρή υπόνοια τέλεσης αξιόποινης πράξης δια του ως άνω οχήματος»*), θεωρεί ως επαρκή θεμελίωση τέτοιων υπονοιών τη δυσθυμία του ελεγχόμενου ή την προβολή συγκεκριμένων απόψεων εκ μέρους του. Έτσι, η Διεύθυνση Αστυνομίας Αργολίδας (αρ. πρωτ. 6004/15/11-θ'/9.4.2003) απαντά ότι *«Η σωματική έρευνα ενεργήθη ... επειδή ο ανωτέρω εκρίθη ύποπτος για κατοχή ναρκωτικών ουσιών. Συγκεκριμένα όταν στάθμευσε το αυτοκίνητό του, η συμπεριφορά του ήταν αρνητική σχετικά με τον έλεγχο του αυτοκινήτου, λέγοντας στους Αστυνομικούς, ότι χωρίς την παρουσία Εισαγγελέα δεν έχουν δικαίωμα ερεύνης στο αυτοκίνητό του. Εξ αιτίας της ανωτέρω συμπεριφοράς του, εκρίθη ύποπτος και ενεργήθηκε στη συνέχεια σωματική έρευνα με αρνητικό αποτέλεσμα»*.

Σε περιπτώσεις σωματικής έρευνας, η εφαρμοζόμενη εγκύκλιος του Υπουργείου (άρθρο 6 παρ. 2 της υπ' αρ. 13/93 «Κανονιστικής Διαταγής») μεριμνά μεν για την προστασία του ερευνώμενου («κατά τη διεξαγωγή της έρευνας ... θα πρέπει να λαμβάνεται κάθε μέτρο προστασίας του ερευνώμενου από τυχόν επίθεση του ερευνωμένου. Προς τούτο ... ο ερευνώμενος λαμβάνει ορισμένη θέση είτε όρθιος με τα χέρια ακουμπισμένα στον τοίχο και τα πόδια ανοιχτά, είτε σε θέση πρηνή ή γονατιστός»), πλην όμως ουδέν προβλέπει για την προστασία του ερευνωμένου απέναντι σε μεθόδους οι οποίες, πέραν του απαξιωτικού τους χαρακτήρα, θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την υγεία των ελεγχόμενων πολιτών. Έτσι, σε συγκεκριμένη περίπτωση (αρ. πρωτ. 6004/15/224/5.12.2002 Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης), πολίτης εξαναγκασθείς σε σωματική έρευνα (χωρίς εξατομικευμένες υπόνοιες αποδιδόμενες στη συμπεριφορά του) *«ξάπλωσε μπρούμυτα με υπόδειξη των Αστυνομικών ... Κατά τη διάρκεια του ελέγχου ενημέρωσε τους Αστυνομικούς ότι έχει υποστεί εγχείριση στο πρόσφατο παρελθόν, πλην όμως δεν επιβεβαιώθηκε ότι λέχθηκε από τους Αστυνομικούς η φράση “Να πεθάνεις”.»*.

Τέλος, στις υπόνοιες ή πιθανολογήσεις επιλεκτικής ή διακριτικής μεταχείρισης, η ΕΛΑΣ ενίοτε απαντά (λ.χ. αρ. πρωτ. 6004/15/150-γ'/8.9.2002 Διεύθυνσης Αστυνομίας Λάρισας) επικαλούμενη τη φύση της διενεργουμένης έρευνας: *«ο έλεγχος γίνεται πιο πολύ σε αλλοδαπούς γιατί αυτό είναι το κύριο έργο των Συνοριακών Φυλάκων ... και όχι από φυλετικές διακρίσεις»*.

Γ. Οι εγγυήσεις στο ισχύον νομικό πλαίσιο

Οι αστυνομικές έρευνες και προσαγωγές διέπονται, πράγματι, από νομικό πλαίσιο ανεπίτρεπτα ρευστό και ασαφές προκειμένου περί περιορισμών ατομικού δικαιώματος. Αμφισβητείται, άλλωστε, ακόμη και η τυπική του συνταγματικότητα στο πεδίο της νομοθετικής εξουσιοδότησης, δεδομένου ότι οι σχετικές διατάξεις, αν και θα έπρεπε, σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 5 παρ. 3: «...ούτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο περιορίζεται, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος»), να έχουν τεθεί με τυπικό νόμο, περιέχονται σε προεδρικό διάταγμα (141/91 «*Αρμοδιότητες οργάνων και υπηρεσιακές ενέργειες του προσωπικού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης*»), το οποίο στηρίζεται σε εξουσιοδότηση νόμου αφορώντος απλώς και μόνο τον Οργανισμό του Υπουργείου (ν. 1481/84). Με βάση τις επισημάνσεις αυτές, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ήδη, στην κατ' άρθρον 3 παρ. 5 ν. 3094/2003 Ετήσια Έκθεσή του (έτους 2002), εισηγηθεί την εξ αρχής εκπόνηση και θέσπιση, με τυπικό νόμο, ενός σύγχρονου και σαφούς θεσμικού πλαισίου.

Ωστόσο, ακόμη και ως έχουν, οι συγκεκριμένες διατάξεις, εφ' όσον ερμηνευθούν ορθώς, παρέχουν ένα πλέγμα εγγυήσεων, το οποίο η ΕΛΑΣ δεν δικαιολογείται να παρακάμπτει:

Γ1. Η νομιμότητα της προσαγωγής «για εξακρίβωση»

Η προσαγωγή, ως στέρηση προσωπικής ελευθερίας, είναι νόμιμη μόνον όταν τηρούνται οι ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις τις οποίες θέτει ο νόμος, άλλως συνιστά παράνομη κατακράτηση (άρθρα 325 & 326 Ποινικού Κώδικα: «*Όποιος με πρόθεση κατακρατεί άλλον χωρίς τη θέλησή του ή του στερεί με άλλον τρόπο την ελευθερία της κίνησής του...*»).

Το σύνηθες μιάς πρακτικής δεν συνιστά, άνευ άλλου τινός, κατάφαση της νομιμότητάς της. Ειδικότερα, ο υψηλός βαθμός εγκληματικότητας σε συγκεκριμένο δημόσιο χώρο επιτρέπει, προφανώς, την πύκνωση της αστυνόμευσης αυτού και την επέμβαση εφ' όσον αναφύεται η παραμικρή εξατομικευμένη ένδειξη, όχι όμως και την αντιμετώπιση όλων των παρατυχόντων πολιτών ως εκ προοιμίου υπόπτων, αφού οι πολίτες δεν υποχρεούνται να συνδέουν προς ορισμένο «νόμιμο» σκοπό τη φυσική τους παρουσία σε δημόσιο χώρο. Το άρθρο 74 παρ. 15 περίπτ. θ' π.δ. 141/91 ορίζει ότι το αρμόδιο όργανο «*οδηγεί στο αστυνομικό κατάστημα για εξέταση άτομα τα οποία στερούνται στοιχείων αποδεικτικών της ταυτότητάς τους ή τα οποία, εξαιτίας του τόπου, του χρόνου, των περιστάσεων και της συμπεριφοράς τους δημιουργούν υπόνοιες διάπραξης εγκληματικής ενέργειας*». Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, η επίδειξη δελτίου αστυνομικής ταυτότητας θα έπρεπε, κατ' αρχήν, ν' απαλλάσσει τον ελεγχθέντα από το ενδεχόμενο προσαγωγής για πρόσθετη εξακρίβωση στοιχείων, αφού το αντίθετο επιτρέπεται μόνον αν η συμπεριφορά του (και όχι απλώς ο τόπος, ο χρόνος ή οι περιστάσεις) κινεί υπόνοιες.

Ο παγίως επαναλαμβανόμενος ισχυρισμός, ότι «*η επίδειξη του Δελτίου Αστυνομικής Ταυτότητας δεν ήταν στοιχείο ικανό ώστε να αποκλείσει εκ προοιμίου το γεγονός ότι κάποιος δεν edιώκετο*», αληθεύει μεν,

πλην όμως δεν αποτελεί επαρκές επιχείρημα, δεδομένου ότι η διοίκηση (και όχι ο πολίτης) φέρει το βάρος της αποδείξεως για τη συνδρομή στοιχείων που θεμελιώνουν περιορισμό ατομικού δικαιώματος. Η αστυνομία είναι μεν αρμόδια να διερευνήσει το κατά πόσον κάποιος διώκεται, πλην όμως υποχρεούται να το πράττει με τον πλέον ανώδυνο τρόπο, ήτοι χωρίς να περιορίζει (δια προσαγωγής) την προσωπική του ελευθερία. Μέχρις ότου καταστεί τεχνικώς εφικτή η επιθυμητή ταχύτητα διασταύρωσης στοιχείων, η αστυνομία οφείλει ν' αρκείται στην καταγραφή της (καθ' οιονδήποτε τρόπον αποδεικνυόμενης) ταυτότητας, εκτός αν συντρέχουν εξατομικευμένες υπόνοιες τέλεσης αξιόποινης πράξης.

Γ2. Δέσμευση και διάρκεια παραμονής στο αστυνομικό τμήμα

Το άρθρο 119 περίπτ. δ' π.δ. 141/91 (*«Όταν υπάρχει υπόνοια φυγής, ένεκα της προηγούμενης διαγωγής ή της συμπεριφοράς που δείχνει το πρόσωπο που συλλαμβάνεται, δεσμεύεται με χειροπέδες, για την πρόληψη απόδρασης»*) ορίζει ρητώς τις προϋποθέσεις δέσμευσης. Ενδεχόμενη *«αρνητική συμπεριφορά»* των ελεγχόμενων μπορεί ν' αποτιμάται ελευθέρως υπό τα τρέχοντα κριτήρια κοινωνικής ευπρέπειας, δεν προσκρούει όμως σε κάποια αντίθετη έννομη υποχρέωσή τους και συνεπώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αρκεί προς νομιμοποίηση της δέσμευσης με χειροπέδες, εκτός, βεβαίως, αν συνοδεύεται από πράξεις βίας.

Το άρθρο 74 παρ. 15 περίπτ. θ' π.δ. 141/91 (*«Τα προσαγόμενα στο αστυνομικό κατάστημα άτομα δέον όπως μη παραμένουν σ' αυτό πέραν του χρόνου ο οποίος είναι απολύτως αναγκαίος για το σκοπό για τον οποίο προσήχθησαν»*) υποχρεώνει τη διοίκηση, πρώτον μεν να μεριμνήσει για τη συρρίκνωση, στο ελάχιστο, του χρόνου της διαδικασίας με την οποία εξακριβώνεται η απουσία φυγοδικίας, δεύτερον δε να αιτιολογεί εξατομικευμένα τον κατά περιπτώσιν απαιτηθέντα χρόνο.

Το γεγονός ότι στους προσαχθέντες δεν αποδίδεται *«η ιδιότητα του συλληφθέντος ή του κρατουμένου»*, αλυσιτελώς προβάλλεται, δεδομένου ότι η κτήση ή έλλειψη μιάς εξ αυτών των ιδιοτήτων δεν μεταβάλλει την πραγματική κατάσταση στέρησης της προσωπικής ελευθερίας, η οποία, αν τυχόν δεν είναι νόμιμη, θα μπορούσε να προσλάβει ακόμη και διαστάσεις ποινικού αδικήματος (άρθρα 325 & 326 Ποινικού Κώδικα). Άλλωστε, ο μη υπαχθείς στην *«ιδιότητα του συλληφθέντος ή του κρατουμένου»* ευρίσκεται, εξ απόψεως διαδικαστικών δυνατοτήτων, σε μειονεκτικότερη θέση από τον υπαχθέντα σ' αυτές τις ιδιότητες.

Γ3. Καταναγκασμός σε σωματική έρευνα ή σε έλεγχο μεταφορικών μέσων

Είναι αναμφισβήτητη η αρμοδιότητα των αστυνομικών να εκτιμούν κατ' ελευθέρα κρίση (και βάσει ειδικής εγκληματολογικής τεχνογνωσίας) τη συνδρομή της *«σοβαρής υπόνομιας»* ως προϋπόθεσης των πράξεών τους. Ωστόσο, η κρίση αυτή δεν είναι ανεξέλεγκτη, ακριβώς επειδή αποτελεί αρμοδιότητα και όχι δικαίωμα. Οφείλει, συνεπώς, να στηρίζεται σε επαληθεύσιμους συλλογισμούς, οι οποίοι να καθιστούν εκ των υστέρων δυνατό τον έλεγχο νομιμότητας. Αφ' ης στιγμής η ισχύουσα νομοθεσία ορίζει συγκεκριμένες εγγυήσεις (άρθρο 96 παρ. 3 π.δ. 141/91: *«Σωματικές έρευνες, έρευνες σε μεταφορικά μέσα και μεταφερόμενα αντικείμενα και έρευνες σε ιδιωτικούς χώρους μη προσιτούς στο κοινό που δεν υπάγονται στην έννοια της*

κατοικίας, γίνονται όταν υπάρχει σοβαρή υπόνοια τέλεσεως αξιοποίνου πράξεως ή απόλυτη ανάγκη»), ένας συλλογισμός που καταλήγει σε «σοβαρή υπόνοια τέλεσης αξιόποινης πράξης» ως προϋπόθεση κάμψης αυτών των εγγυήσεων, είναι μεν «ελεύθερος» (με την έννοια ότι στηρίζεται στις ειδικές εμπειρίες και γνώσεις των αστυνομικών), πλην όμως οφείλει, κατ' ελάχιστον, να στηρίζεται σε δεδομένα αφορώντα τον συγκεκριμένο ελεγχόμενο (ήτοι τη συμπεριφορά του, την εμφάνιση του οχήματός του κ.ο.κ.), κατά τρόπο στοιχειωδώς εξατομικεύσιμο, αντί ν' αρκείται σε δεδομένα αφορώντα γενικώς τον χώρο ή τον χρόνο. Αν η εξ αντικειμένου παρατηρούμενη υψηλή εγκληματικότητα σε ορισμένο δημόσιο χώρο αρκούσε, άνευ άλλου τινός, για να νομιμοποιήσει τη διενέργεια σωματικών ερευνών ή ερευνών σε κάθε όχημα ή αποσκευή, θα κατέρρεε, κατ' αποτέλεσμα, η εγγύηση του άρθρου 96 παρ. 3 π.δ. 141/91.

Αλλ' ακόμη και όταν τα προβαλλόμενα δεδομένα αφορούν τον συγκεκριμένο ελεγχόμενο, τις προϋποθέσεις για την κίνηση υπονοιών πληροί μόνον εκείνη η συμπεριφορά, η οποία, κατά την κοινή πείρα ή κατά τις ειδικές εμπειρίες και γνώσεις των αστυνομικών, θα μπορούσε να συνδεθεί αιτιωδώς ή συνειρμικά με την τέλεση αξιόποινων πράξεων. Αντιθέτως, η γενικώς «αρνητική συμπεριφορά» των ελεγχόμενων εξηγείται, κατ' αρχήν, από στοιχειώδες ένστικτο αυτοσυντήρησης και από τον βαθμό νομιμοφροσύνης και συνεργασιμότητας, ο οποίος ποικίλλει από ανθρώπου εις άνθρωπον. Μιά τέτοια «αρνητική συμπεριφορά» μπορεί μεν ν' αποτιμάται ελευθέρως υπό τα τρέχοντα κριτήρια κοινωνικής ευπρέπειας, πλην όμως δεν προσκρούει σε κάποια αντίθετη έννομη υποχρέωση των πολιτών (να επιδεικνύουν προθυμία απέναντι στους ελέγχοντες αστυνομικούς) και συνεπώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά, αφ' εαυτής, πράξη επίμεμπτη. Το αυτό ισχύει, πολύ περισσότερο, για την περίπτωση όπου ο ελεγχόμενος διατύπωσε απόψεις περί τη νομιμότητα των αστυνομικών ενεργειών: Η απλή υποστήριξη οποιασδήποτε άποψης, ανεξαρτήτως του αν είναι νομικώς ορθή ή εσφαλμένη, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά, αφ' εαυτής, πράξη επίμεμπτη ή ύποπτη. Πρόβλημα θα μπορούσε να προκύψει, μόνο σε περίπτωση που ο ελεγχόμενος, μη αρκούμενος στη διατύπωση της άποψής του, προέβαινε επί πλέον σε πράξεις βίας προκειμένου να παρεμποδίσει τον έλεγχο. Εν πάση περιπτώσει, εφ' όσον οι αστυνομικοί είναι βέβαιοι για τη νομιμότητα της επικειμένης έρευνας, έχουν μεν τη δυνατότητα να την πραγματοποιήσουν διά καταναγκασμού (αντιμετωπίζοντας ακόμη και με φυσική βία ενδεχόμενη παρακώλυσή της), δεν μπορούν όμως να θεωρήσουν την απροθυμία συνεργασίας ως επαρκές στοιχείο για τη θεμελίωση «σοβαρής υπόνοιας» ικανής να νομιμοποιήσει άνευ άλλου τινός την έρευνα. Τέλος, το αυτό ισχύει και σε σχέση με τη σφοδρότατη (πλην όμως ανεπίδεκτη απόδειξης) πιθανολόγηση, ότι ενίοτε εκλαμβάνονται ως επαρκείς «υπόνοιες» συγκεκριμένες γενετήσιες επιλογές των πολιτών (σε συνδυασμό με το ότι συχνάζουν σε ορισμένους δημόσιους χώρους), ήτοι ένα χαρακτηριστικό που εμπίπτει απολύτως στην ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας κατ' άρθρον 5 παρ. 1 του Συντάγματος, εφ' όσον δεν συνοδεύεται από τέλεση αξιοποιίων πράξεων.

Ειδικά στην περίπτωση της σωματικής έρευνας, επισημαίνεται ότι η μνημονευθείσα «Κανονιστική Διαταγή» επιτρέπει μεν κατ' αρχήν τον εξαναγκασμό του ελεγχόμενου πολίτη σε πρηνή ή άλλη επώδυνη θέση, πλην όμως δεν αίρει την υποχρέωση των αστυνομικών, πρώτον μεν να επιφυλάσσουν τη χρήση

τέτοιων μέτρων σε εξαιρετικές περιπτώσεις και όχι αδιακρίτως, δεύτερον δε να συνεκτιμούν, κατά την επιλογή της «στάσης» στην οποία θα εξαναγκάσουν τον ελεγχόμενο, παραμέτρους όπως η ηλικία ή η κατάσταση της υγείας του, πολλώ μάλλον όταν ο ίδιος εγκαίρως τους πληροφορεί για την κατάσταση αυτή.

Γ4. Λήψη και διατήρηση στοιχείων των προσαγομένων

Οι ερωτήσεις που τίθενται στους προσαχθέντες στο πλαίσιο της διαδικασίας εξακρίβωσης, οφείλουν να περιορίζονται στα απολύτως αναγκαία στοιχεία. Προσωπικά δεδομένα, όπως οι πολιτικές πεποιθήσεις ή η οικογενειακή κατάσταση, δεν έχουν θέση στη διαδικασία αυτή. Η εγκληματολογική σήμανση (δακτυλοσκόπηση, φωτογράφιση) επιτρέπεται μόνον όταν υπάρχει εξατομικευμένη υπόνοια τέλεσης εγκλήματος (άρθρο 27 παρ. 1 εδ. η' & άρθρο 29 παρ. 1 εδ. γ' π.δ. 342/77). Επί πλέον, τίθεται θέμα διατήρησης και χρήσης των εντύπων με τα στοιχεία των συλληφθέντων, τα οποία συμπληρώθηκαν κατά την προσαγωγή, εφ' όσον το μόνο που πιστοποιείται από αυτά είναι η νόμιμη παρουσία εκείνων σε δημόσιο χώρο και η ανυπαίτια εμπλοκή τους στη συγκεκριμένη αστυνομική επιχείρηση.

Στη μοναδική περίπτωση όπου ο Συνήγορος του Πολίτη έθεσε το θέμα αυτό, η ΕΛΑΣ απάντησε (αρ. πρωτ. 6004/15/59-στ'/8.1.2003 Διεύθυνσης Αστυνομίας Νοτιοανατολικής Αττικής) ότι τα ληφθέντα δακτυλικά αποτυπώματα, *«μετά την αντιπαραβολή τους και εφόσον δεν σχετίζονται με εκκρεμούσα ποινική υπόθεση, καταστρέφονται αυτεπαγγέλτως»*, δέσμευση η οποία επισημαίνεται ως ιδιαιτέρως ικανοποιητική. Εν πάση περιπτώσει, ο Συνήγορος του Πολίτη επαφίεται στις σχετικές γενικές οδηγίες τις οποίες επεξεργάζεται ήδη, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Τέλος, με την ευκαιρία αυτή, επισημαίνεται η ανάγκη απόσυρσης της εγγραφής θρησκευματος από το *«Δελτίο Αποτυπωμάτων (Υπόδειγμα Α-6)»*, προκειμένου να προσαρμοσθεί και αυτό στα γενικώς ισχύοντα.

Γ5. Υποχρέωση διερεύνησης πειθαρχικών καταγγελιών

Η υποχρέωση αντικειμενικής και αμφίπλευρης διερεύνησης πειθαρχικών καταγγελιών προκύπτει εναργέστατα στις περιπτώσεις καταγγελιών για κακή (ή επιλεκτική, βάσει φυλετικών ή άλλων αθεμίτων κριτηρίων) συμπεριφορά αστυνομικού. Τα πορίσματα της ΕΛΑΣ χαρακτηρίζουν μεν αβάσιμες τις αιτιάσεις περί ανοίκειας συμπεριφοράς, πλην όμως, στις περισσότερες περιπτώσεις, τα πορίσματα αυτά (λ.χ. αρ. πρωτ. 6004/15/766-ε'/17.10.2002 & 6004/15/792-ε'/19.4.2003 Διεύθυνσης Αστυνομίας Αθηνών) εκδίδονται χωρίς να έχει καν ζητηθεί η άποψη του καταγγελλαντος.

Βέβαια, σύμφωνα με το γράμμα της οικείας διάταξης που διέπει τις έρευνες αυτές (άρθρο 26 παρ. 3 π.δ. 22/96: *«εξέταση του καταγγέλλοντος, των μαρτύρων, καθώς και αυτών που έχουν οποιαδήποτε ανάμιξη στην υπόθεση...»*), η εξέταση του ιδίου του καταγγέλλοντος εμφανίζεται ως δυναμική. Ωστόσο, προκειμένου περί ισχυρισμών μη δυναμένων ν' αποδειχθούν ή να διαψευσθούν με άλλα μέσα, η εξέταση αυτή καθίσταται υποχρεωτική από τη φύση των πραγμάτων (αφού μόνον ο ίδιος ο θιγόμενος θα μπορούσε να υποδείξει τον αστυνομικό στον οποίο καταμαρτυρεί μη προσήκουσα συμπεριφορά), και η απουσία της καθιστά τη

διερεύνηση ανεπίτρεπτα μονόπλευρη, δεδομένου ότι αυτή περιορίζεται στην εκτίμηση της εκδοχής την οποίαν εκθέτουν οι καταγγελλόμενοι αστυνομικοί.

Δ. Εξέλιξη της παρέμβασης του Συνηγόρου του Πολίτη

Σε όλες τις περιπτώσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη είχε απευθυνθεί στις κατ' ιδίαν Αστυνομικές Διευθύνσεις δευτερευόντως μεν με την πρόταση για εξατομίκευση πειθαρχικών ευθυνών, πρωτίστως δε με την πρόταση για γενικότερη διερεύνηση και, κατά το δυνατόν, αναθεώρηση της ακολουθούμενης πρακτικής. Ωστόσο, οι Αστυνομικές Διευθύνσεις αντιμετώπισαν τα θέματα αυτά ως αμιγώς πειθαρχικά και προέβησαν σε συμβατική εφαρμογή του νομικού πλαισίου που διέπει τις ατομικές πειθαρχικές ευθύνες, πάντοτε με απαλλακτικό αποτέλεσμα. Εν όψει της επιμονής της ΕΛΑΣ σχετικά με τη νομιμότητα της τρέχουσας πρακτικής προσαγωγών και ελέγχων, το απαλλακτικό αυτό αποτέλεσμα ήταν εύλογο.

Το ζήτημα, βέβαια, είναι κατά πολύ ευρύτερο και σοβαρότερο από τα στενά όρια μιάς πειθαρχικής διερεύνησης. Πυρήνας του προβλήματος είναι αυτές καθ' εαυτές οι πάγιες διαταγές και απόψεις σχετικά με τις νόμιμες προϋποθέσεις προσαγωγών και ελέγχων, και αυτών ακριβώς των παγίων διαταγών και απόψεων παρίσταται αναγκαία η διερεύνηση (η οποία, όπως είναι αυτονόητο, εκφεύγει των αρμοδιοτήτων του Τμήματος Εσωτερικών Λειτουργιών μιάς Αστυνομικής Διεύθυνσης). Πέραν των προβλεπομένων διαδικασιών για την εκ των υστέρων πειθαρχική διερεύνηση κάθε καταγγελίας, μεγαλύτερη σημασία έχει η πρόληψη, εφικτή δι' ενός πλέγματος εγκυκλίων, το οποίο, τουλάχιστον, να καθιστά σαφές ότι οι διατάξεις που ρυθμίζουν περιορισμούς ατομικών δικαιωμάτων δεν είναι δυνατό να ερμηνεύονται διασταλτικά, καθώς και να καθιστά σαφή την υποχρέωση σεβασμού της αξίας του ανθρώπου, ούτως ώστε ν' αποσειεται κάθε υποψία διακρίσεων βάσει οιοδήποτε αθέμιτου κριτηρίου.

Επί του γενικότερου αυτού ζητήματος, ο Συνήγορος του Πολίτη επανήλθε προς όλες τις Αστυνομικές Διευθύνσεις καθώς και προς το Αρχηγείο ΕΛΑΣ, εντοπίζοντας τις πλημμέλειες των απαντήσεων που εκείνες του είχαν απευθύνει. Η σχετική ανταπόκριση δεν υπήρξε ικανοποιητική: Οι οικείες Αστυνομικές Διευθύνσεις (λ.χ. αρ. πρωτ. 6004/15/771-ια'/21.5.2003 Διεύθυνσης Αστυνομίας Αθηνών: *«η διενέργεια μιάς ακόμη περισσότερο εξειδικευμένης έρευνας δε θα προσέθετε κανένα επιπλέον στοιχείο»*) ενέμειναν στα πρότερά τους συμπεράσματα, ακόμα και στις περιπτώσεις όπου επισημαινόταν πως δεν είχε καν ληφθεί κατάθεση του καταγγέλλοντος.

Στην πρόταση για εκπόνηση εγκυκλίων, το Αρχηγείο ΕΛΑΣ ανταποκρίθηκε εκδίδοντας την υπ' αρ. πρωτ. 9009/20/847/22-στ'/26.2.2003 εγκύκλιο, η οποία ενημερώνει μεν ακριβέστατα τις Αστυνομικές Διευθύνσεις της χώρας για μιά σειρά καταγγελιών των οποίων είχε επιληφθεί ο Συνήγορος του Πολίτη, πλην όμως το διατακτικό αυτής χαρακτηρίζεται από γενικότητα (*«προς αποφυγή παρομοίων περιστατικών στο μέλλον, η τυχόν διάπραξη των οποίων θα αποτελέσει τροχοπέδη στην προσπάθεια που καταβάλει το Αρχηγείο για αναβάθμιση της εικόνας της Αστυνομίας, ... παρακαλούμε όπως δώσετε τις δέουσες εντολές, ώστε οι*

πραγματοποιούμενοι αστυνομικοί έλεγχοι και οι προσαγωγές ατόμων να βρίσκονται μέσα στα πλαίσια των υφισταμένων διατάξεων και διαταγών, ... να δικαιολογούν πλήρως το σκοπό για τον οποίο πραγματοποιούνται, να πληρούν όλες τις προβλεπόμενες προϋποθέσεις, ο χρόνος παραμονής των προσαγομένων να είναι ο απόλυτα αναγκαίος, να διακρίνονται από τον απόλυτο σεβασμό της προσωπικότητας των ελεγχόμενων, καθώς επίσης κάθε περίπτωση καταγγελίας να διερευνάται με τη δέουσα προσοχή»). Η εγκύκλιος αυτή συνιστά μιάν ανταπόκριση αναμφιβόλως αξιέπαινη, πλην όμως πιθανώς ανεπαρκή αφ' ης στιγμής παραμένουν οι ασάφειες και αμφιβολίες σχετικά με την ορθή ερμηνεία αυτών καθ' εαυτές «των υφισταμένων διατάξεων», τις οποίες οι αστυνομικοί εντέλλονται να εφαρμόζουν με σεβασμό. Ως μοναδική απτή εξέλιξη που προκύπτει από την τελευταία αυτή εγκύκλιο, ο Συνήγορος του Πολίτη εντοπίζει την παραγγελία προς τις αρμόδιες εγκληματολογικές υπηρεσίες «όπως προβούν στις απαραίτητες ενέργειες ... για την επίτευξη των διαδικασιών ολοκλήρωσης της ηλεκτρονικής κατοχύρωσης των Αρχείων τους, ώστε οι εξακριβώσεις με το on-line σύστημα να γίνονται άμεσα με την ηλεκτρολόγηση των στοιχείων».

Τέλος, επί του γενικότερου αυτού ζητήματος, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ήδη απευθυνθεί (έγγραφο υπ' αρ. πρωτ. 12537.02.2.5/9.4.2003) και στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, προκειμένου να εξετασθούν τα ενδεχόμενα γνωμοδοτικής παρέμβασής του κατ' άρθρον 25 παρ. 2 ν. 1756/88 ή ακόμη και παραγγελίας προς ποινική αξιολόγηση των κατ' ιδίαν περιπτώσεων, δεδομένου ότι ενδεχόμενη παράνομη προσαγωγή ή βιαιοπραγία προσλαμβάνει αυτοδικαίως διαστάσεις ποινικού αδικήματος.

Εν όψει των ανωτέρω, ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά ότι έχει εξαντλήσει τα περιθώρια διαμεσολάβησής του προς την υπηρεσιακή ιεραρχία της Ελληνικής Αστυνομίας, και ήδη, διά του παρόντος πορίσματος, εισηγείται την παρέμβαση της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

Γιώργος Καμίνης
Συνήγορος του Πολίτη

Πληροφορίες: Μιχάλης Τσαπόγας (τηλ. 210-7289633, φαξ 210-7289643)

Γνωστοποίηση (άρθρο 4 παρ. 6 ν. 3094/2003):

Υπουργό Δημόσιας Τάξης, Κύριο Μιχάλη Χρυσοχοϊδη, Π. Κανελλοπούλου 4, 101 77 ΑΘΗΝΑ

Κοινοποίηση:

- Εισαγγελία του Αρείου Πάγου, Αλεξάνδρας 121, 115 22 ΑΘΗΝΑ
- Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Ομήρου 8, 105 64 ΑΘΗΝΑ
- Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Ηροδότου 1, 106 74 ΑΘΗΝΑ
- Υπουργείο Δημόσιας Τάξης / Γραφείο Γενικού Γραμματέα, Π. Κανελλοπούλου 4, 101 77 ΑΘΗΝΑ
- Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας: **1.** Διεύθυνση Οργάνωσης & Νομοθεσίας / Τμήμα 2^ο (Νομικών Υποθέσεων),
2. Διεύθυνση Γενικής Αστυνόμευσης / Τμήμα 1^ο,
3. Διεύθυνση Αστυνομικού Προσωπικού / Τμήμα 2^ο,
4. Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας / Τμήμα 1^ο, Π. Κανελλοπούλου 4, 101 77 ΑΘΗΝΑ